

son anına kadar Türk Dünyası için yaşayan, çalışan, düşünen, yüreği Türk Dünyası, Türk Dünyası diye çarpan; akıl, gönül ve dava adamı, aksakal Yazgan Hocamıza Cenab-ı Allah'tan rahmet, ailesine, yakınlarına ve necip Türk milletine sabr-ı cemil niyaz ederim."

TOBB Başkanı Rifat HİSARCIKLIOĞLU

TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Genel Başkanı Prof. Dr. Turan Yazgan'ın vefatı üzerine yayımladığı mesajda, Yazgan'ın çalışmaları ile Türk Dünyasına büyük hizmetlerde bulunduğuna işaret ederek, isminin her zaman saygıyla anılacağını ifade etti. Hisarcıklıoğlu mesajında şu ifadelere yer verdi:

"Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Genel Başkanı Prof. Dr. Turan Yazgan'ın vefatını büyük bir üzüntü ile öğrendik. Türk Dünyası alanındaki araştırmaları ve bu alanda verdiği emekler Yazgan hocanın ismini her daim yaşatacaktır. Gerek insani özellikleri, gerekse akademik çalışmaları Sayın Yazgan'ı Türk halkının gönlüne yerleştirmiştir. Tüm sevenleri, onun yetiştirmiş olduğu öğrencileri, Prof. Dr. Turan Yazgan'ın hayatını adadığı çalışmaların kıymetini elbette ki çok iyi bilmektedir. Gelecek nesiller de onun bu alanda bıraktığı mirasın üzerine daha da fazlasını koyacak ve Türk Dünyası araştırmalarını zenginleştirmeye devam edecektir. Türk iş dünyası adına, Prof. Dr. Yazgan'a Yüce Allah'tan rahmet, ailesine, yakınlarına ve sevenlerine başsağlığı diliyorum. Mekanı cennet olsun."

TÜRK DÜNYASININ BÜYÜK KAYBI: TURAN YAZGAN HAKK'A YÜRÜDÜ

NURİ GÜRGÜR

Turan Yazgan ülküsünü, inancını, fikirlerini yaşayan, Türk Dünyasına hizmeti varlık nedeni sayan, ömrünü milliyetçilik ülküsüne adayan gerçek bir dava adamıydı. İlk gençlik yıllarından son nefesine kadar ideallerine hizmet vermek için çalıştı. Yıllardır çok ciddi sağlık sorunları bulunmasına, operasyonlar geçirmesine, ağır bir tedavi süreci yaşamasına rağmen hizmet cehdinden bir adım bile geri atmadı. Türk Dünyası onun hayatını anlamlandıran büyük aşkıydı, kara sevdasıydı. 1980'de kurduğu Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı, ilk dönemlerinde ilmî araştırmalar ve çalışmalar yapan bir kuruluş iken, Türk Dünyasının büyük ölçüde bağımsızlığına kavuştuğu 90'ların başından itibaren aksiyoner bir nitelik kazandı. Vakfın Türk Dünyasına hizmet amacı, kültürel çalışmaların boyutunu aşarak kurumsallaştı; adeta ete kemiğe büründü. Turan Yazgan, kişiliğinin önemli bir özelliği olan şevk ve heyecanla çizmelerini

giymiş, hizmet seferberliğine başlamıştı.

Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarının 20. yılını kutladıkları, Turan Yazgan'ın Hakk'a yürüdüğü 2012 yılında, geriye dönüp bakıldığında onun doğrudan şahsi emek ve çabasıyla Türk Dünyası ve Türklük ülküsü için neler yaptığı, anlamlı bir tablo olarak karşımızda duruyor. Kazakistan, Azerbaycan ve Kırgızistan başta olmak üzere, Türk Cumhuriyetleri ve topluluklarında ilk, orta ve liseler, bölümler, fakülteler, kültür merkezleri açılmış, buralardan binlerce öğrenciye burs imkânı sunularak Türkiye'ye gelmeleri sağlanmış, açılan kurslarla Türkiye lehçesini öğrenmeleri, eğitimlerini tamamlamaları, birçoğunun kariyer yapmaları temin edilmiş; Türkiye ile Türk Dünyası arasındaki kültürel ilişkilerin güçlenmesi için çeşitli etkinlikler düzenlenmiş, geziler yapılmış, Türk Dünyasından çocuklar İstanbul'da üst üste 18 defa **"Türk Dünyası Çocuk Şenliği"**nde bir araya getirilmiş.

Bu kapsamlı çalışmaların sonucu olarak, Gaspıralı İsmail Bey'in **"Dilde, fikirde, işte birlik"** vasiyeti 100 yıl sonra hayata geçiyor, Türkiye ile Türk Dünyası arasında bağları güçlendirecek sağlam bir kanal oluşturuluyordu. Turan Yazgan bu konunun en hassas yönünün ortak alfabe ve dil olduğunun bilincindeydi. Bütün dünyada her dilin bir ortak alfabesi varken, Türkçede bu sayının 36 oluşunu milli bir talihsizlik olarak nitelendiriyor, her şeyden önce bu sorunun çözülmesi gerektiğini biliyordu. Okullarının tamamında derslerin Türkiye Türkçesiyle verilmesini sağlamak suretiyle, sorunun nasıl çözümleneceğinin güzel bir örneğini ortaya koymuştu.

Turan Hoca'nın tamamıyla şahsi girişimleriyle kurduğu eğitim ve kültür köprüleri onun girişimcilik ve organizasyon konularındaki meziyetlerinin somut örnekleridir. Milliyetçi camianın eskiden beri el birliği yaparak, ortak katkılar sağlayarak, sinerji oluşturarak ekonomik ve ticari rasyonalitesi olan okullar, hastaneler, yurtlar, basın-yayın kuruluşları vb. yapılar oluşturamamasının, ezcümle kurumsallaşılamamasının nasıl sıkıntılara, tıkanıklıklara yol açtığı ortadadır. İşte Turan Yazgan doğrudan kendi çabasıyla milliyetçi camiada pek rastlanmayan bir tablo sergileyerek, kurumsal bir yapıya dayalı eğitim ilişkileri tesis ederek Gaspıralı'nın ülküsünün hangi yöntemle gerçekleştirileceğinin örneğini vermiş oldu. Bunları siyasetin dışında kalarak yani siyasî taraf görünümü vermeden gerçekleştirdi. Onun bu ilkeli duruşu, samimiyeti, inandırıcılığı herkes tarafından görüldüğünden, eğitim konularındaki girişimlerine çok geniş olmasa bile devletin yardımcı olmasına, destek vermesine zemin hazırladı. Turan Yazgan bir konuşmasında bu hususu şöyle ifade ediyordu: ***"Devlet olmasaydı Kırgızistan'daki Türk Dünyası İşletme Fakültesi'ne veya Kazakistan'daki Türk Dili ve Edebiyat Bölümü'ne nereden hoca gönderebilirdik. Devletimiz bu ülkelere öğretim üyesini, bütün hakları saklı kalmak kaydıyla gönderilmesini emreden kanun çıkardı. Biz o kanunun uygulayıcısı olarak oralara devletin büyük himmetiyle öğretim üyesi veya öğretmen gönderdik. Olmasaydı, devlet böyle bir şey yapmasaydı bu okullar olabilir miydi? 4.500 öğrenci şimdi bu şekilde okuyor. Ama bir şey var ki, devletin bu imkânlarını biz Türkiye Türkçesiyle eğitimde kullandık ve bununla iftihar ediyoruz."***

Türk Dünyasında bunlar yapılırken, Vakfın İstanbul'daki kültürel çalışmaları hız kesmeden devam etti. *Türk Dünyası Araştırmaları* dergisi, Türk Dünyası Tarih dergisi alanlarında herkesin her zaman yararlanabildiği çok değerli makaleler ve araştırmalarla kalıcı birer ilim ve fikir merkezi niteliğini kazandılar. Süleymaniye'deki Vakıf merkezi yıllarca sadece kültür çalışmalarının yapıldığı bir yer değil, sosyal işlevi olan, millî şuur sahibi aydınların, gençlerin buluştuğu, milliyetçi kuruluşların da her zaman yararlandıkları bir hizmet mekânı oldu. Ancak yerin bu özelliği birilerini tedirgin etti. Birkaç yıl önce Vakıflar, kira bedelinin zamanında ödenmediğini öne sürerek tahliye davası açtı. Ekonomik imkânları bütün milliyetçi kuruluşlar gibi sınırlı olan, belirli merkezlerden yardım alamayan Turan Hoca'nın Vakfı kullandığı yerlerin tamamına yakın kısmından bu yolla tahliye edildi. Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı son yıllarda daracık bir alana sıkıştırılmak suretiyle sosyal ve kültürel işlevleri önemli ölçüde engellenmiş oldu.

Bu sıkıntılı süreçte Hoca'nın bir çıkış yolu bulmak için nasıl çırpındığını, nerelere ve kimlere başvurduğunu yakından biliyorum. Sık sık telefonda konuşup dertleşirdik. Çünkü Türk Ocağı'nın da benzer sorunları vardı. Dakikalarca bu ülkede Türk milliyetçiliği fikrinin ötekileştirilmek istenmesinden, marjinalleştirilmeye çalışılmasından yakınır, yalnız kalmanın elemini paylaşırdık. Son defa 2012 yılının yaz başında çocuk şenliğini düzenlerken ilgili kurumlar son dakikaya kadar sunduğu projeyi bekletmişler, faaliyeti tıkanma noktasına getirmişlerdi. Ancak Hoca'nın üniversiteden öğrencisi olan Cumhurbaşkanı Gül'ün son dakikadaki girişimiyle şenlik 18. defa ve muhtemelen son defa yapılabilmişti. Bütün bu sıkıntılar, zorluklar doğal olarak Turan Hoca'yı çok üzüyor, sağlığını olumsuz şekilde etkiliyordu. Ama inancından kaynaklanan inanılmaz bir direnç ve metanete sahipti. Pek çok insanın defalarca **"yeter artık"** deyip pes edeceği şartlara rağmen sebat etti; çizmelerini çıkarmayı hiç düşünmedi.

Konuşmalarındaki heyecanlı üslubun ötesinde aklıselim sahibi, şartları doğru okuyan bir insandı, imkânsızlıkları imkâna dönüştürebilen bir beceriye

sahipti. Mütevazı bir Anadolu ailesinin, okuma yazma bilmeyen bir babanın çocuğuydu. Kendi ifadesiyle doğduğu, çocukluğunu yaşadığı Eğirdir'de **"Göle girip yüzer, yalın ayak koşuşturup tepelere çıkar, keçilerle oynardık; yalın ayak büyüdük biz."**

Derslerinde doğuştan gelen kabiliyetiyle, muntazam çalışmasıyla başta fizik, matematik ve kompozisyon dersleri olmak üzere, çok başarılıydı. Tarihe olan ilgisi ve sevgisi öğrencilik yıllarından geliyordu. Eğitim hayatındaki başarısını üniversite ve sonrasında da sürdürdü. 1969 yılında **"Şehirleşme Açısından Türkiye'de İş Gücünün Demografik ve Sosyolojik Bünyesi"** başlıklı ilginç bir konudaki teziyle doktorasını tamamladı. Gelir dağılımı, sosyal güvenlik gibi konulardaki çalışmaları bu alanlarda akademik çevrelerin başvurdukları, referans aldıkları önemli bilimsel eserlerdir.

Turan Yazgan'ın ebedi hayata intikali, Türk Dünyası ve milliyetçi camia için çok büyük bir kayıptır. Tümüyle eseri olan Türk Dünyası Araştırmalar Vakfı sıradan bir kuruluş değildir. Yazgan'ın Vakıf aracılığıyla Balkanlardan Türk Dünyasına kadar geniş alanlarda kurduğu eğitim ağı, milli şuur sahibi aydınlara büyük Türk birliği ülküsünün gerçekleşmesinin yolunu ve yöntemini gösteren tarihi bir örnektir. Onun bıraktığı yerden bu misyonun aynı inançla sürdürülmesi ve daha da genişletilip derinleştirilmesi kuşkusuz kolay değildir. Ancak Türk Dünyası ülküsü, romantik bir söylem ve tören retoriği olarak kalmayacaksa hayata geçirilip yüzyıla damgasını vurması başarılacaksa bu ve benzer hizmetlerin aynı çizgide canlı ve etkili şekilde sürdürülmesinden başka yol yoktur.

Onu rahmetle, minnetle, muhabbetle anıyorum; mekânı Cennet olsun.

BÜYÜK DAVA ADAMINA SAYGI İLE

SADİ SOMUNCUOĞLU

Millet bahçemizden bir koca çınarımız daha ebedi âleme göç etti. Turan Yazgan Hocamızı kaybetmenin derin üzüntüsü içindeyiz. Tek tesellimiz, son nefesine kadar Türk Dünyası davasına hizmet etmesidir. Bu **"büyük ülkü"** için yaşaması, dur durak bilmeden, kendini tüketircesine çalışması, onu milli davanın mümtaz bir kahramanı ve örnek insanı yapmıştır.

Turan Hocamız, seçkin bir ilim ve fikir adamı olmanın yanında, yüksek heyecan ve enerjisiyle bir icraat (aksiyon) adamıydı. Soruyordu: **"Neden dünyada her dilin alfabesi bir de, Türkçenin alfabesi 36"** diye? O çok iyi biliyordu ki; eğer alfabe bir olursa yazı dili de bir olacak, böylece Ankara'da yayımlanan bir kitap veya gazete; Urumçi'de, Astana'da, Taşkent'te, Bakü'da, Kazan'da, hâsılı her yerde okunabilecek ve anlaşılabilecektir. Böylece dil, duygu, kültür ve fikir birliği güçlenerek sağlanacaktır. Hocamız, milli davanın özünü teşkil eden bu yolda çok çalıştı. Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun gibi Türk dilinin değerli bilim adamlarının gayretleriyle, istenen noktaya varılamasa bile, ciddi başarılar elde edildi.

Hocamız bu gayeyi de içine alacak şekilde; Türk Dünyasında Türk diliyle eğitim-öğretim yapan üniversiteler, eğitim merkezleri ve kurslar açtı. Dergiler, sayısız kitaplar yayımladı. Her 23 Nisan'da İstanbul'da topladığı Türk devlet ve topluluklarından gelen çocukların, rengârenk kıyafetleriyle sergiledikleri o muhteşem şenliklileri düzenledi.

***

Bu vesileyle unutamadığım bir hatıramı da anlatmak isterim.

Tarih Nisan 2000. Çin Devlet Başkanı Zemin'e **"Devlet Nişanı"** verilecekti. Bunun için hazırlanan kararnameyi bir memur imzalamam için getirdi. **"Bakanlar Kurulunda görüşülmeden olmaz"** deyip iade ettim. Bu arada kararnamede bazı bakan arkadaşların imzalarının da olmadığını gördüm. Hemen kendilerini arayarak, **"Çin Devlet Başkanına nişan verilmesi konusunun Bakanlar Kuruluna getirilmesi gerektiğini anlattım."** Bu görüşüme katıldılar. Ancak kararname ikinci defa getirildiğinde, ben yine iade ettim, ama arkadaşların tamamının imzaladık-